

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

Сайтът **desebg.com** ви предлага един малко познат текст за нахлуването на Червената армия в Царство България на 8 септември 1944 г. Той е под заглавието „Информационна записка за България“ на военните кореспонденти на в. „Правда“ майорите В. Кожеников и В. Сиволубов. Адресиран е до Георги Димитров, който по това време ръководи в Москва Международния отдел на ЦК на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) и е депутат в съветския парламент. В следващите месеци Димитров ще дава ключови указания на ръководството на Българската работническа партия (комунисти) за това каква точно политика трябва да бъде проведена, съобразно тактиката на Сталин.

Текстът е запазен в Централния държавен архив и в оригинал е на руски език. Преводът е на Нина Денева. Най-напред е публикуван в блога на Гражданската инициатива за демонтиране на паметника на съветската армия (<http://demontirane.org/>).

До Другаря ДИМИТРОВ

Информационна записка за България

Пристигнахме в София на четвъртия ден след станалия в страната държавен преврат и три дни преди навлизането на частите на Червената армия в столицата на България.

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

Като военни кореспонденти сме виждали много великолепиe и празничност при освобождаването на нашите градове от немските окупатори, ликуването и радостта на народа. Но това, което видяхме в България, надмина всичките ни очаквания и дълбоко ни развълнува.

Във всяко градче и село край пътищата, по които трябваше да мине Червената армия, бяха издигнати триумфални арки, окичени с цветя и лозунги: „Добре дошли, наши освободители!“. Жителите на всяко село, на всяко градче дни наред излизаха рано сутрин, понесли кошници и бoхчи с храна, настаняваха се край пътя и очакваха пристигането на частите на Червената армия.

Онова посрещане, което ни бе оказано от българския народ, онова чувство на искрено ликуване, което срещаме на всяка крачка, бе израз на стихийната воля, на радостта на народа. Това не е било организирано или предварително подготвено. Било е скътано от години в самото сърце на народа, за да изригне сега с такава стихийна сила, че нищо да не може да го спре.

Огромният брой червени знамена с емблемата на Съветския съюз – сърп и чук, с които бяха окичени сградите на държавните учреждения, червените ленти и петолъчките, носени не само от цивилни, но и от войници и офицери от българската армия, ни напомниха революционната ситуация от 1917 г. в Русия.

Скорошният революционен преврат се усещаше на всяка крачка – и в настроенията, и в темперамента на хората, и във въодушевлението на цялата тази човешка маса. Заради този революционен подем очевидно и правителството, и ръководните организации от „Отечествения фронт“ бяха забравили, че главните усилия на българския народ и на българската армия трябва да бъдат мобилизирани и насочени към борба с немските завоеватели. Това личеше по липсата на лозунги, призоваващи към борба с немците, по липсата на полагащия се брой национални знамена, по някои речи и по виковете, които се чуваха от тълпата по митингите.

В населенния пункт Ловеч станаме свидетели на революционни настроения, които приеха крайно нежелателни форми и говореха за неблагоприятия в българската армия. Целият офицерски състав на гарнизона на гр. Ловеч е бил арестуван, като

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

ръководителите на комунистическата организация представяха това като борба с фашистките елементи в страната. Поведоха ни към затвора с обещанието да ни покажат фашисти. Сметнахме, че ще видим в затвора немски войници и офицери, а видяхме български офицери. Тълпата се хвърли към решетките със застрашителни викове, почнаха да мятат камъни, а някои от партизаните се хванаха за pistolетите. С огромни усилия успяхме да предотвратим саморазправата и с помощта на местните власти не допуснахме неоправдано проливане на кръв.

При по-нататъшното ни придвижване срещнахме артилерийски полк, тръгнал от този населен пункт за фронта. Цялата колона беше окичена с червени знамена, но нямаше нито един национален български флаг. Войниците горяха от желание да влязат в бой с немците, но се оказа, че в целия полк няма нито един офицер – всички са били арестувани като врагове на народа. Естествено полкът, лишен от офицерския си състав, още при първия си сблъсък с противника можеше да претърпи сериозно поражение.

Арестите на офицерския състав в българската армия са масови и повсеместни. Много от ешелоните, потеглили към фронта с вече проверен офицерски състав, са стигали до фронтната линия без офицери – били са арестувани по време на пътуването.

Арестите на офицерския състав са резултат не само от възмущението на войнишките маси, но са предизвикани и от провокационните действия на профашистките елементи във войската. Пагубните резултати от масовите арести на офицерския състав веднага оказват своето отрицателно влияние. Още при първите сблъсъци с немската армия в района на Кула например българската войска търпи поражение и побягва. Само енергичната намеса на представителите на комунистическата партия, пристигнали на мястото на катастрофата, спасява и оправя положението на фронта.

Фактически в армията е налице двувластие. От едната страна са остатъците от командния състав, а от другата – войнишките комитети. Последните фактически са взели в ръцете си цялата власт. Ненавистта на войнишките маси към офицерите е естествена, тъй като спрямо българския народ българската армия е била потисник на народноосвободителното движение. В същото време тя е била и окупационна по отношение на югославския, македонския и гръцкия народ. Много от офицерите са били проводници на фашисткия режим и са изпълнявали задачи на окупационната немска армия в България. Поради това обстановката във войската е много сложна. Но щеше да бъде по-целесъобразно, ако проверката и прочистването се поверяваха не на войнишките комитети, а на специална държавна комисия, която, осланяйки се на

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

фактите, да преценява обективно качествата на един или друг офицер.

Освен това, прекаляването със съветски емблеми направи редовната българска войска да изглежда като въоръжени отряди на „Отечествения фронт“, макар „Отечественият фронт“ да има своя собствена многобройна народноосвободителна армия, дълбоко различаваща се от редовните части на българската войска по своята същност, структура и по настроенията.

При преминаването на части от редовната българска армия в София сме виждали лозунги с явно провокационен характер, например „Смърт на капитализма!“, т. е. лозунги, насочени към разпалване на гражданска война в страната. И тези лозунги не битуваха само върху платната, но очевидно бяха и в много горещи глави в армията, а и сред цивилното население.

Всички тези факти споделихме с командващия народноосвободителната армия в България генерал Благой Иванов. Той заяви, че тези факти са му известни и че отношението му към тях е отрицателно. Командването на българската армия прие редица мерки и подготвя специална заповед, с която се забранява редовните части на българската армия да носят червени знамена със сърп и чук, да се подменят военни емблеми с петолъчки и червени ленти. Що се отнася до войнишките комитети, заяви генерал Иванов, сега е много трудно да се прекъсне активната им дейност, ликвидирането им – командването опитва да ограничи функциите им в рамките на чисто политическата просветна дейност.

Друг недостатък, който забелязахме, е удостояването на офицерския състав на българската армия с висши военни звания. Началникът на щаба на народно-освободителната армия Петър Христов Илиев е бил капитан, след което е произведен направо в чин генерал-майор. И досега той носи капитанската си униформа, като очевидно не придава сериозно значение на генералския си чин. А когато зададохме въпрос на Илиев и го помолихме да назове имената на другите удостоени с генералско звание офицери, той не можа да каже имената им. За нас това е свидетелство, че при удостояването на офицерите с генералско звание се допускат прибързаност и известна несериозност.

Печатът също не се отнася достатъчно сериозно към проблемите, които раздират сега българската армия. Например най-важното в този момент за българската армия са

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

онези малки успехи, които отделни български части бележат срещу немски части в западните райони на България. Печатът отделя на тези събития съвсем незначително място на страниците си. Няма нито един очерк за офицер, който да е постъпил геройски, като предан син на българския народ. А това сега би било изключително важно за повдигането на ролята, духа и авторитета на офицера от една армия, тръгнала на бой срещу немската армия.

От лични разговори с много от офицерите се убедихме, че те изпитват чувство на страх от войниците, чувство на несигурност за положението си, несигурност за утрешния ден. Освен това в отношенията между войниците и офицерите се е появил неприсъщ за българската армия демократизъм. Много войници открито избягват да отдават чест на офицерите си, а офицерите не се решават да им направят забележка, макар че никой не е отменял заповедта за отдаването на чест в българската армия.

По време на посещението ни в Централния комитет, по молба на секретаря др. Костов споделихме впечатленията си и съобщихме забелязаните от нас отрицателни факти. Другарите се съгласиха с нас, че досега не е имало ръководство и контрол върху печата, като се обосноваха с твърдението, че „сега съществува свобода на печата”. Отбелязахме също колко е важно да има статии, в които да се разясняват най-важните въпроси за положението на офицерите в армията, за дисциплината в армията, но че такива липсват в българските вестници. Вестниците не пишат за главното, те не призовават народа и армията на борба с немските окупатори.

Посъветвахме също Централния комитет отличилите се войници и офицери да бъдат награждавани със съществуващите български ордени и медали. Беше ни отговорено, че тези медали и ордени са компрометирани, тъй като са били раздавани за заслуги в борбата с революционното движение. Тогава ние предложихме да се запази формата на ордена, само че на лентите да се изпише със златни букви „ОФ”, т. е. „Отечествен фронт”. Предложението ни беше посрещнато положително и с обещание да бъде реализирано.

Въпросите на пропагандата, които трябва да бъдат подчинени на една идея – разгрома на немските армии – не се насочват по надлежния начин в единно русло. Министерството на пропагандата се оглавява от министър Казасов. След срещите ни с него останахме с впечатление, че това е един класически тип меншевик по духовно съдържание и по външен облик. Този човек, макар да е осведомен за всички левичарски издънки, ги премълчава и не взема никакви мерки, за да ги пресече. Цялата си дейност той ограничава в рамките на представителните си задължения и в

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

произнасянето на пламенни, но безсъдържателни речи на общокултурни теми.

Ние се обърнахме към този Казасов с шест въпроса, които се свеждаха главно до това какви щети е нанесла на българския народ авантюристичната прогерманска политика на бившето българско правителство. Казасов ни отговори писмено, че министерството му не разполагало с факти по тези въпроси. По всичко личи, че при такъв министър на пропагандата ще бъде съвършено невъзможно да се въведе ред в печата, радиото и в главите на хората. Ако Казасов бъде оставен на тази длъжност, нека да му се даде софийският театър, от който е останала само сцената, а също хорозете и консерваторията. А печатът и радиото трябва да отидат в други ръце.

Най-важният въпрос за всяка революция е ревизията и разпределението на материалните ценности. България е извънредно много ограбена от немците. В някои от селата, в които бяхме, още отсега се усеща остър недостиг на хляб. В същото време никой в страната не се занимава с ревизия и разпределение на материалните ресурси и няма информация за това с какво разполага страната. Заради всичко това в бъдеще може да се стигне дотам, профашистките елементи да обвинят Червената армия за трудностите с продоволствието в страната.

Трябва да кажем, че значителна част от българския народ и някои кръгове от „Отечествения фронт“ гледат на идването на Червената армия в България не като на армия-освободителка, а като на въоръжено подсигуряване на установяването на съветския строй. Затова при деловата, стопанската и политическата си дейност правителството проявява нерешителност и чака указания от щаба на маршал Толбухин.

След посещението и разговора ни с членове на ЦК на българската компартия останахме с впечатление, че те са изключително предани, най-добри синове на българския народ, с многогодишен революционен опит в нелегалната работа, но вече като легални те се страхуват да не изтърват революционната ситуация, а и не са съвсем правилно ориентирани във външнополитическата обстановка около България. Струва ни се, че би трябвало да се помогне на Централния комитет на българската компартия с квалифицирани, но неизявени още партийни работници, които да познават добре сегашното международно положение.

Правителството на „Отечествения фронт“ предава на забравата и не довежда до знаието на народа факта, че България беше плацдарм на фашистка Германия във войната

Как руснаците нахлуха в България: Информационна записка до другаря Димитров

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

против Съветския съюз и че при сключването на мирния договор българският народ трябва да понесе определена част от отговорността за политиката, водена от българската авантюристична клика. И ако сега не се направи обрат в тази посока в пропагандата, в най-близко бъдеще българският народ ще изпита голямо разочарование.

Частите на Червената армия навлязоха в България от Румъния. Тук те срещнаха съвършено различно, т. е. искрено братско отношение към себе си. Но силата на инерцията се оказа толкова непреодолима, че имаме факти за мародерство, грабежи и насилие на българска територия. Причините за това са две – политическият апарат на Червената армия не е подготвил в достатъчна степен частите на Червената армия за съществуващата в България обстановка и недостатъчно високата дисциплина, особено на тиловите части, които са твърде склонни да се занимават с плячкосване. Това пък предизвиква разочарование у българския народ и е благоприятна почва за фашистките елементи, които вече надигат глава в страната. Например в град Русе вече са се появили фашистки позиви.

Трябва да се отбележи изключително ниското културно и политическо равнище на комендантите ни, които работят в българските градове и населени места. Известни са редица факти за това как комендантите се занимават с определяне на валутния курс, дават насоки по политически въпроси, командват офицери от българската армия и компрометират офицери без оглед на чина и заемания от тях пост.

Военни кореспонденти на „Правда“:

Майор В. КОЖЕНИКОВ

Майор В. СИВОЛОБОВ

24. IX. 44

Как руснаците нахлуха в България: Информационна записка до другаря Димитров

Написано от Христо Христов
Събота, 23 Февруари 2013 09:20

[Тук може да проследите военната операция](#) за окупирането на Царство България от армиите на 3-и Украински фронт.

Фотогалерия от съветската окупация [вижте тук.](#)

Как Червената армия донесе трета национална катастрофа на България - [прочетете тук.](#)